

Circassian Conversational Sentences: Travel, Shopping, and Health

(Kabardian-English)

Amjad Jaimoukha

[If you have any suggestions, ideas, or comments on how to develop this project,
please write to us at jaimoukha@gmail.com]

Travel & Culture

Уи хэкур (къалэр; къуажэр) дахэщ.

Your [sing.] country (town; village) is beautiful.

Тхьэ(р) арэзы [Тхьэразэ] къыпхухъу!

Thank you!

Сэ си щыпэкъакIуэщ фи хэкум (къалэм; къуажэм).

This is my first visit to your (pl.) country (town; village).

Дэ ди щыпэкъакIуэщ фи хэкум (къалэм; къуажэм).

This is our first visit to your (pl.) country (town; village).

КхъухьльатэкIэ хьэмэ мафIэгукIэ укьызэрыкIуар Налшыкым?

Did you arrive to Nalchik by plane or by train?

Сэ кхъухьльатэкIэ сыкьэкIуащ Налшык къалэм.

I arrived to Nalchik by plane.

Иджыпсту, кхъухъльгатэкIэ Налшык аэропортым къакIуэхэр е текIхэр ильэсым цIыху мини 120-рэ хъууэ аращ.

Nowadays, about 120,000 passengers travel through Nalchik Airport annually.

Дапщэщ укышыкIуар? [Сыт щыгъуэ укышыкIуар?]

When did you arrive?

Дыгъуасэщ Нылшык сыкышысар.

I arrived yesterday to Nalchik.

Налшык Къэбэрдей-Балъкъэр Къэралыгъуэм и къалашхъэщ (столицэщ).

Nalchik is the capital of the Kabardino-Balkarian Republic.

Хэт Къэбэрдейм и тхъэмэдэр [Президентыр]?

Who is the President of Kabarda?

Къанокъуэ Арсенщ Къэбэрдейм и тхъэмэдэр [президентыр].

Arsen Qanoqwe is the President of Kabarda.

Адыгейм щэ?

And Adigea?

ТхъакIушынэ Аслъэнчэрийщ Адыгейм и тхъэмэдэр [президентыр].

Aslhencheriy K. Thak'wshine is the President of Adigea.

Сыт узэплъыну щыIэ фи хэкум (къалэм; къуажэм)?

What are the main attractions (things to see) in your country (town; village)?

ЩыпIэ гъуэээджэ зыбжанэ щыIэ ди хэкум.

There are several fascinating places to visit in our country.

КхьыІэ, нэхъ псынщІэІуэу наІуэ.

Please, go (a bit) faster.

КхьыІэ, кьэгъэувыІэт маршынэр (машинэр; автомобилыр).

Please, stop the car.

Сэ сыгъуэщ. КхьыІэ, кьыздэІэпыкьу!

I am lost (I have lost my way). Please, help me!

Умыгузавэ, сэ сыбдэІэпыкьунуш. Сэ уэзгъэлягъунш уздэкІуэнур.

Don't worry! I will help you. I will show you the way.

Уэ мы щІыпІэм ущыщкьэ?

Aren't you from these parts?

Хьэуэ, сэ мы щІыпІэм сыщыщкьым. Сэ Англием [Инджылыз Хэкум] сыкьыкІаш. Сэ сыангличанш (сыангличанкэш).

No, I am not from here. I come from England. I am an Englishman (Englishwoman).

Сэ мы щІыпІэм сыщыщкьым. ЩІыпІэр сІыхуркьым.

I am not from these parts. I am not familiar with this locality.

Сэ мы щІыпІэм сыщыщ. Сэ уэзгъэлягъунш.

I am from this area. I shall show you the way.

Уэ инджылызыбзэкІэ (адыгэбзэкІэ) упсэльэфрэ?

Do you speak England (Circassian)?

Хьэуэ, сэ инджылызыбзэкIэ (адыгэбзэкIэ) сыпсэльэфыркъым, ауэ тIэкIу къызгуроIуэ.

No, I don't speak English (Circassian), but I understand it a little.

НытIэ, сэ инджылызыбзэкIэ (адыгэбзэкIэ) сыпсэльэф.

Yes, I do speak English (Circassian).

Сэ адыгэбзэр сэр-сэру зызогъащIэ.

I am learning Circassian by myself (I am teaching myself Circassian).

Къысхуэгъэгъу, адыгэбзэм (инджылызыбзэкIэ) тэмэму срипсэльэкъым.

Pardon me, (for) I don't speak Circassian (English) well (fluently).

Уэ адыгэбзэ (инджылызыбзэкIэ) къыбгурыIуэрэ? [КъыбгурыIуэрэ уэ адыгэбзэ (инджылызыбзэкIэ)?]

Do you understand Circassian (English)?

НытIэ, сэ адыгэбзэ (инджылызыбзэ) фIыуэ къызгуроIуэ.

Yes, I understand Circassian (English) very well.

Хьэуэ, сэ адыгэбзэ (инджылызыбзэ) тэмэму къызгурыIуэркъым.

No, I don't understand Circassian (English) very well.

Нэхъ хуэму упсальэмэ, нэхъыфIу къызгурыIуэнуш.

If you speak more slowly, I shall understand better.

Иджыри зэ жыIэжыт.

Pardon! Could you say that again?

Уэ жыпIэр къызгурыIуэркъым.

I don't understand what you are saying.

Дэ тэрмэш дыхуейш.

We need an interpreter.

Дызэрывгьэцыху.

Let's get acquainted.

Сыт уи цІэр уэ? [Сыт уэ уи цІэр?]

What is your name?

Сэ си цІэр Андрей (Филип, Мишел, Жорж, Роман, Жак).

My name is André (Philippe, Michel, Georges, Roman, Jacques).

Уэ сыт уи цІэр?

What is your name?

Сэ сицІэр Сэнджэлей (Амыш, Нарт, Инал, Редадэ, Идар, Бесльэн).

My name is Sanjalay (Amisch, Nart, Yinal, Reidade, Yidar, Beislhen).

Сыт уи унэцІэр?

What is your family name [surname]?

Сэ си унэцІэр Жылэхьэж (Жыкьуэ; Жэбэтыр; Зеушэ; КІыщокьуэ; Кьэбардокьуэ; Мэшыкьуэ).

My family name [surname] is Zhilehezh (Zhiqwe; Zhebetir; Zeiwische; Ch'ischoqwe; Qebardoqwe; Meshiqwe).

Ильэс дапшэ ухьурэ? [Уи ныбжьыр дапшэ хьуа? Сыт уи ныбжьыр?]

How old are you?

Ильэс тІоцІрэ зырэ сохьу. Уэ шэ?

I am 21 (years old). How about you?

Сэ ильэс тЮшІрэ тІурэ сохъу.

I am 22 (years old).

КЪысхуэгъэгъу, узэпызудащ!

Excuse me for interrupting you!

КЪысхуэгъэгъу, ауэ ар апхуэдэукъым.

Excuse me, but this is not how it is (things are not like this).

Дэнэ щІыпІэ ушыпсэурэ Англием?

What part of England do you live in?

Сэ Лондон щыхъэрым сыщыпсэущ.

I live in London.

Сэ сыхуейщ уэ ныбжьэгъугъэ пхузиІэну.

I would like to be your friend.

КхъыІэ, сыгъэлыагъут Бахъсэн (Черкесск; Мейкъуапэ; Мэздэгү) къалэм узэрыкІуэну гъуэгур.

Please, show me the way to the town of Bakhsan (Cherkessk; Maikop; Mozdok).

Дэнэ здэщыІэр Жаншэрхъ (Шанджыр), Къэбэрдейм и пасэрей къалащхъэ?

Where is the town of Zhansherx' (Shanjir), the ancient capital of Kabarda?

Жаншэрхъ (Шанджыр) Псыф (Псыху) псымрэ Нефыл (Непыл) псымрэ я зэхуакум къыщытщ, Анапэ къалэм пэмыжыжьэу.

Zhansherx' (Shanjir) is located between the rivers Psif in the east and Nefil (Nepil) in the west, not far from Anapa.

КхьыIэ, сыгъэлыагъут дэнэ деж хьэщIапIэр (шхапIэр; кинотеатрыр; театрыр; музыкальнэ театрыр; опернэ театрыр; драматическэ театрыр; музейр; паркыр) кыщызгъуэтынур.

Could you please tell me how to get to the hotel (restaurant; cinema; theatre; musical theatre; opera-house; drama theatre; museum; park)?

Фи кьалэм кьэфакIуэ гуп щыIэ?

Is there a dance troupe in your town?

НытIэ, дунейпсо щыщIэрыIуэу «Кабардинка» кьэрал академическэ кьэфакIуэ ансамблыр Налшык кьалэм щыIэщ.

Sure. The State Academic Dance Ensemble “Kabardinka”, which is famous all around the world, is based in Nalchik (Capital of the Kabardino-Balkarian Republic).

Ныжэбэ адыгэ джэгу щыIэнуш кьалэ утыкум. Ухуеймэ, дыкIуэнщи депльынщ.

There is a Circassian dance show this evening at the town square. If you want, we can go and see.

Сэ икьукIэ сигу ирихьащ фи адыгэ кьэфэхэр.

I really enjoyed your Circassian dances.

Адыгэ кьэфэкIэр гъуээджэщ.

The Circassian style of dancing is wonderful.

Уэрэд жыIакIуэ Iээ фэ фиIэ Кьэбэрдейм?

Do you have good singers in Kabarda.

НытIэ, уэрэд жыIакIуэ куэд щыдиIэщ Кьэбэрдейм. Псальэм папщIэ: Гьэсташэ Нэталие (Нэташэ), ХьэхьупашIэ Амырхьан, Нэхуш Чэрим, Еуаз Зубер, нэгъуэщI Iэджэхэри.

Yes, we have many singers in Kabarda. For example: Natalia Ghestashe, Amirx'an Нех'wпасch'e, Cheriym Nexwsch, Zubeir Yewaz, and many others.

ДжэгуакIуэ гуп фиIуэ пIэрэ Адыгэ Хэкум?

Do you have bands of minstrels in Circassia?

НытIэ, джэгуакIуэ гуп зыбжанэ диIэщ Адыгэ ШIынальэм. Адыгейм шыIэщ Адыгей Къэралыгъуэм и Уэрэд ЖыIакIуэ Ансамблыр «Ислъамый», «Жъыу» гупыр, Оштен Эстраднэ Ансамблыр, нэгъуэщхэри. Къэбэрдейм шыIэщ Бжъамий Ансамблыр. Нобэрей Рок гупыр икъукIэ гъуэээджэщ. Абыхэм ди пасэрей уэрэдхэри макъамэхэри ягъэзащIэ рок жанрэмкIэ.

Yes, there are several bands of minstrels in Circassia. In the Adigean Republic there are the Adigean State Folk Song Ensemble 'YisIhamiy', the 'Zchiw' ['Chorus'] Ensemble, and the Oshten Variety Ensemble, and others. In Kabarda there is the Bzchamiy Ensemble. The Noba Rey Rock Band is very fascinating. They perform ancient songs and anthems rearranged as 'hard rock' pieces.

Адыгэ уэрэдхэмрэ пшынальэхэмрэ дахэщ, ауэ уэрэдхэм я псальэхэр гурыIуэгъуейщ.

Circassian songs and melodies are very nice, but the lyrics are difficult to understand.

Уэ уиIуэ пIэрэ мы уэрэдхэм я псальэхэр?

Do you have the lyrics to these songs.

Сэ сыхуей адыгэ щэнхабзэм теухуа седжэну тхыгъэхэм.

I want materials (books, articles, etc.) on Circassian culture to read.

Мес, мыр МафIэдз Сэрэбий и тхыль купщIафэ «АДЫГЭ ХАБЗЭ».

Here you are. This is Serebiy Maf'edz's seminal book *Circassian Customs and Tradition* (Nalchik, El'-Fa, 1994). [In Circassian, family name comes before first name]

Мыбы ухуей?

Do you want it?

НытІэ, мыбы сыхуейщ.

Yes, I want it.

Тхэ уигъэпсэу!

Thank you!

ИкьукІэ си гуапэ хьуащ!

I am very pleased!

Адыгэхэм хабзэ хьэлэмэт куэд яхэльщ.

The Circassians have many interesting customs and traditions.

Мы тхылым уеджэн щхьэкІэ адыгэбзэр пщІэн хуейщ.

To read this book you need to know Circassian.

ХьэщІапІэм дыкьыщывыІащ.

We put up at the hotel (We stopped at the hotel).

Сыт и цІэр мы хьэщІапІэм [Мы хьэщІапІэм сыт и цІэр]?

What is the name of this hotel?

Мы хьэщІапІэм и цІэр «Нарт» [«Налшык»].

This is “Nart” [“Nalchik”] hotel.

Мы уэрамымкІэ дывгьакІуэ.

Let’s go along this street (Let’s take this street).

Дэнэ фыздэКІуэнур фэ?

Where are you (pl.) going?

Дэ Налшык къалэм дэт ЩоджэнцЫкІу Алий музейм дыкІуэнущ.

We are going to Aliy Schojents'ik'w Museum in Nalchik.

Сэ хуабжьу сигу ирихьащ фи хэкур (къалэр; къуажэр).

I like your (pl.) country (town; village) very much.

Сыту унэ дахэ куэд дэт Мейкъуапэ!

There are many beautiful houses in Maikop (the Capital of the Adigean Republic).

ЦЫху дапцэ щыпсэурэ фи хэкум (къалэм; къуажэм)?

How many people live in your (pl.) country (town; village)? What is the population of your (pl.) country (town; village)?

Къэбэрдейм цЫху мелуан нэблагъэ щыпсэущ.

About one million people live in Kabarda.

Къэбэрдейм щыпсэу цЫхухэр псори адыгэ?

Are all the people who live in Kabarda Circassians?

Хьэуэ. Абыхэм я нэхьыбапІэр адыгэщ, ауэ щыпсыущ ди лъахэм Балъкьэрхэри, урысхэри, нэгъуэщІ лъэпкъхэри.

No. The majority are Circassians, but there are also Balkars, Russians, and other nationalities.

Уи адресыр къызэт.

Give me your address.

Мес си адресыр.

Here's my address.

КхьыIэ, тхыгъэ схуэтх адыгэбзэкIэ.

Please, write a letter to me in Circassian.

Къысхуэгъэгъу, ауэ сэ ар схузэфIэкIынукъым. АдыгэбзэкIэ сытхэфыркъым.

Excuse me, but I won't be able to do this. I can't write in Circassian.

Сыхьэт дапщэ хьуа?

What is the time?

Сыхьэт пщыкIутI хьуащ.

It is 12 o'clock.

Сэ сонIащIэ. Сэ си гьусэхэм сакъыкIэрыхуащ.

I am in a hurry. I have fallen behind my companions.

Дэнэ уи гьусэхэр здэкIуэр?

Where are your companions going?

Iуащхэмахуэ здэщыIэ щыпIэм макIуэ си гьусэхэр.

My companions are going to the area of Mount Elbrus.

Iуащхэмахуэр Европэ псом щыIэ лъагапIэхэм я нэхь лъагэщ; уеблэмэ, Монт Бланк нэхьрэ нэхь лъагэщ.

Mount Elbrus is the highest mountain in Europe; even higher than Mont Blanc.

НакIуэ ди деж. Ди адыгэ хьэщIагъэ Iуэхум зыхуэдэр уэзгьэлъагьунуш.

Come to our house. I will show you how we receive guests the Circassian way.

Куэдэ си гуапэ хьунуш фи деж хьэщIэу сыщыIэnumэ.

It would be a great pleasure to stop up at your house as a guest.

Дэгъуэ дьдэщ. ФынакIуэ!

This is great. Let's go!

Къысхуэгъэгъу, фи деж сынэкIуэфынукъым. Нобэ Англием сежьэжын хуейщ. Си жагъуэми, семыжьэжу хъуркъым. Иджыри дызэхуэзэнщ!

I am sorry, but I can't visit you. I have to return to England today. I regret this, but I have to set off. We shall meet again.

ФIыкIэ дызэхуэзэ!

Goodbye!

Узыншэу [фIыкIэ]!

I beg leave of you! Goodbye!

Гъуэгъу махуэ!

Bon voyage! Have a safe journey!

Shopping (Къэщэхуныгъэ)

Мыбдежым гъунэгъуу щымылэу пlэрэ тыкуэн (тыкуэнышхуэ; магазин; универсальнэ магазин)?

Is there a shop (supermarket; store; department store) nearby?

Мыбдежым пэмыжыжъэу (пэгъунэгъуу) щылэщ тыкуэнышхуэ.

There is a supermarket nearby.

Сэ тыкуэнышхуэм сыкlуэнщи шэрэ шейрэ къэсщэхунощ.

I will go to the supermarket and buy milk and tea.

Фи къалэм бэзэр щылэу пlэрэ?

Is there a bazaar (market-place) in your town?

Нылэ, бэзэр щылэщ ди къалэм.

Yes, there is a bazaar in our town.

Хъуэ, ди къалэм бэзэр щылэкъым. Ауэ, Бахъсэн къалэм укlуэмэ, бэзэрышхуэ къыщыбгъуэтынущ абы.

No, we don't have a bazaar in our town. However, if you go to the town of Bakhсан, you can find a large bazaar there.

Бэзэрыр жыжъэ, хъэмэ гъунэгъу?

Is the bazaar far, or is it near?

Бэзэрыр пэжыжъэкъым мыбдежым. Абы лъэсу укlуэ хъунощ.

The bazaar is not far from here. You can go there on foot.

Занщlэу (ижырабгъумкlэ; сэмэгурабгъумкlэ) укlуэмэ, куэд мыщlэу унэсынщ бэзэрым.

If you go straight (to the right; to the left), you will reach the bazaar in no time.

МыIэрысэм (кхъужьым; шэфталым; хъарбызым; хъэуаным; нащэм; кIэртIофым; шыбжийм) сыт и уасэ?

How much is the apple (pear; peach; water-melon; melon; cucumber; potato; red pepper)? How much does the apple (pear; peach; water-melon; [musk-]melon; cucumber; potato; red pepper) cost?

МыIэрысэ (кхъужь; шэфтал; хъарбыз; хъэуан; нащэ; кIэртIоф; шыбжий) килограммым сыт и уасэ?

How much is a kilogramme of apple (pear; peach; water-melon; melon; cucumber; potato; red pepper)?

МыIэрысэ килограммым сом тIощI и уасэщ.

One kilogramme of apple is (costs) twenty roubles.

Ар льяпIэ дьдэщ. МыIэрысэ нэхь пуду фиIэркъэ?

This is very expensive. Don't you have cheaper apples?

ДиIэщ мыпхуэдэ мыIэрысэ. Ауэ и флагыр нэхьыкIэщ.

We have cheaper apples. However, they are of inferior quality.

КхъыIэ, мыIэрысэ (кхъужь; шэфтал; хъарбыз; хъэуан; нащэ; кIэртIоф; шыбжий) зы килограмм къызэтыт.

Please, give me a kilogramme of apple (pear; peach; water-melon; melon; cucumber; potato; red pepper).

Дэнэ деж мыбы лы (шэ; хадэхэкI; хъэжыгъэ) щапIэр?

Where do they sell meat (milk; vegetables; flour) in this area? Where is the butcher's shop? Where is the dairy shop? Where is the green grocer's shop (grocery)? Where can I buy flour from?

Лы (шэ; хадэхэкI; хъэжыгъэ) щапIэр къалэкум щыIэщ?

The meat (milk; vegetables; flour) shop is in the town centre.

Сэ лыщІэу килограммищ кьэсщэхунуш.

I will buy three kilograms of fresh meat.

Cardinal Numbers

зы, *zi* one; **тІу**, *t'u* two; **щы**, *shi* three; **плІы**, *pl'i* four; **тху**, *txw* five; **хы**, *xi* six; **блы**, *bli* seven; **и**, *yi* eight; **бгъу**, *bghw* nine; **пщІы**, *psch'i* ten; **пщыкІуз**, *pschik'wz* eleven; **пщыкІутІ**, *pschik'wt'* twelve; **пщыкІуш**, *pschik'wsch* thirteen, **пщыкІуплІ**, *pschik'wpl'* fourteen, ...; **тІошІ**, *t'osch'* twenty; **тІошІрэ зырэ**, *t'osch're zire* twenty one; **тІошІрэ тІурэ**, *t'osch're t'ure* twenty two; **щэщІ**, *schesch'* thirty; **щэщІрэ зырэ**, *schesch're zire* thirty one; **плІышІ**, *pl'isch'* forty, **тхушІ**, *txwsch'* fifty, **хышІ**, *xisch'* sixty, **блышІ**, *blisch'* seventy, **ишІ е пщІей**, *yisch' ye psch'ey*, eighty and **бгъушІ**, *bghwsch'* ninety. The number **щэ**, *sche* hundred, combines with the substantive just like simple numbers from two to ten, ex.: **унишэ**, *winiysche* hundred houses, **унэу - щэ**, *winew - sche* hundred houses. **Мин**, *miyn* thousand; **мелуан**, **миллион**, *meilwan, miylliyon* million; **минитІ**, *miyniyt'* two thousands; **мелуаниш**, *meilwaniysch* three millions.

The cardinal number **зы**, *zi* one, is placed before the substantive, and is sometimes written separately of it, at others it is fused with it, ex.: **зыш**, *zish* one horse (**шы**, *shi* horse); **зы жэм**, *zi zhem* one cow. As a rule, the cardinal numbers from two to ten are placed after the substantive and are fused with it, ex.: **униш**, *winiysch* three houses (**унэ**, *wine* house); **цІыхуипщІ**, *ts'ixwiypsich'* ten persons. In some instances these numbers are written separately and the substantive assumes the suffix **-у**, **-w**, **-и**, ex.: **унэу – пщІы**, *winew - psch'i* ten houses.

Food & Eateries (Шхынрэ шхапэрэ)

УмэжалІэрэ уэ? Ушхэн?

Are you hungry? Would you like to eat?

НытІэ, сэ икьукІэ сомэжалІэ.

Yes, I am very hungry.

Сэ сыкъэмэжэлІащ.

I am starved.

Хьэуэ, сэ сымэжалІэркъым.

No, I am not hungry.

Мыбдежым гьунэгьуу щымыІэу пІэрэ шхапІэ?

Is there a restaurant nearby?

Мыбы дэнэ деж шагьэхьэзыррэ адыгэ шхыныгьуэхэр?

Where in this vicinity is Circassian food served?

Адыгэ шхапІэ зыбжанэ щыІэщ Налшык къалэм. Балькъь шхапІэм дыкІуэнщи дышхэнщ.

There are several restaurants in Nalchik that serve Circassian food. We will go to “Balhq” [Circassian name of the Malka River in Kabarda] restaurant and eat.

Сытым деж щыІуахыр шхапІэр?

When does the restaurant open?

НакІуэ, дывгьакІуэ шхапІэм.

Let's go to the restaurant.

Сыт кьедгьэштэн?

What shall we order.

Сыт пшхын?

What would you like to eat?

Адыгэ шхыныгьуэхэр нэхь кьэсцгэнт?

I prefer Circassian dishes.

Сыт фиэ адыгэ шхыныгьуэу?

What kind of Circassian dishes do you serve?

Фэ фиэ (шыпсрэ пастэрэ; лы дзасэкіэ гьэжьауэ; ЛыцЫкІулыбжьэ; джэдыл; джэдлыбжьэ; гуэгушыл; джэдыкІэжьапхьэ; кхьуейжьапхьэ)?

Do you have (chicken in walnut [or cream] sauce and dumplings [most famous Circassian dish in the diaspora]; roasted skewered meat [the famous *shashlik*]; meat goulash; chicken; fried chicken in sour cream sauce; turkey; omelette; fried cheese in sour cream sauce)?

НытІэ, дэ диэ (шыпсрэ пастэрэ; лы дзасэкіэ гьэжьауэ; ЛыцЫкІулыбжьэ; джэдыл; джэдлыбжьэ; гуэгушыл; джэдыкІэжьапхьэ; кхьуейжьапхьэ).

Yes, we have (chicken in walnut [or cream] sauce and dumplings; roasted skewered meat; meat goulash; chicken; fried chicken in sour cream sauce; turkey; omelette; fried cheese in sour cream sauce).

Кьытхуэгьэгу, дэ адыгэ шхын диІэжьым!

We beg your pardon, but we don't serve Circassian food!

КхьыІэ, адыгэ шхыныгьуэ зэмылІэужьыгьуэ кьытхуэхь.

Please, bring us several kinds of Circassian dishes.

КхьыIэ, кьысхуэхь (адыгэ кхьуей, лэпс, лы гъэва, лы гъэжъа, бдзэжьей).

Please, bring me (Circassian cheese, meat broth, boiled meat, roasted meat, fish).

Адыгэ IэфIыкIэ фиIэу пIэрэ?

Do you have Circassian sweets (desserts)?

НытIэ, дэ диIэ хьэлыуэ, мэрэзей, дэрэ форэ зэхэлъу, хьарбыз фо, кхьужь гъэгъуа. Сыт уэ нэхь кьэпштэну?

Yes, we have Circassian sweetmeat, dried fruit juice, nuts with honey, water-melon honey, and dried pears. Which do you prefer?

Адыгэ шхыныгъуэхэм я нэхьыбэр гуакIуэш.

Most Circassian dishes are pleasant (to the taste).

Сэ фIыуэ сышхаш?

I ate heartily (well).

Health & Illness **(Узыншагээрэ сымаджагээрэ)**

Дауэ щыт уи узыншагээр?

How is your health?

Сэ сыузыншэщ.

I am in good health (There is nothing wrong with me).

Зыхуэсакъыж. Уи узыншагээр хьумэ.

Take care of yourself. Take good care of your health.

Дауэ ущыт? Сыт ухуэдэ?

How are you?

Сэ сыхьарзынэщ. Зэран симыГэ.

I am well/fine. There is nothing wrong with me.

Уэ, дауэ ущыт? Сыт ухуэдэ, уэ?

How are you.

Сэ сысымаджэщ.

I am ill.

Сэ махуэ зыбжанэ хьуауэ сыгукьыдэмыжщ.

I have been feeling ill for a few days. I have been unwell for a few days now.

Сыт уи лажьэр?

What is wrong with you? What do you suffer from?

Уи фэр Іейш. Уи напэр фагъуэш.

You look pale/unwell. Your face looks pallid/wan.

Узэрысымаджэр фэуэ птетш.

You look ill. You don't look fine (to me).

**Сэ сыныхусыхуш. Сэ пыхусыху сыхъуаш. Пыхусыху спкъырытш.
Сэ щыІэ сыхъаш.**

I have a cold (in the head). I have caught cold/a chill.

Сыт къоузыр?

What are you suffering from? Where does it hurt?

Сэ си щхъэр (ныбэр, дээр, тхыр) мэуз.

I have a headache (stomach ache, toothache, backache).

Си къэжын къокІуэ.

I feel queasy [literally: I am about to vomit].

Сэ сопсчэ.

I have a cough.

Сэ си тэмакыр мэуз.

I have throat-ache (I have a sore throat).

Сыт лъандэрэ уигу къыдэмыжрэ?

How long have you been ill? [Literally: Since when have you been ill?]

Уэ Іэмал имыІэу Іээ (дохутыр) зэбгъэпльын хуейш.

You must see a doctor.

А дохутырыр Іээ дыдэш.

That doctor is very skilful.

Мыбдеж узрэ?

Does it hurt here?

Бауэ.

Take a breath.

Умыбауэ.

Hold your breath.

Гьуэлыг.

Lie down.

Кьэтэджыт.

Stand/get up.

Уи бзэгур сыгьэлыагьут.

Stick out your tongue. Show me your tongue.

Уи щхьэр узрэ?

Do you have a headache?

НытIэ, си щхьэр мэуз.

Yes, I have a headache.

Хьэуэ, си щхьэр узыркьым.

No, I don't have a headache.

Сэ сыхьужащ.

I have recovered (from my illness). I am fine now.

Names of some diseases and illnesses in Circassian:

- Black Death = тэлэу, емынэ; *telew, yemine* (the latter term is more generic of disease, for it could comprehend ‘cholera’, as well as ‘plague’, and is more folklorically charged).
- Chicken-pox = бжэнтепкIэ; *bzhenteipch'e*.
- Cholera = тало; *talo*.
- Consumption = жьэн уз; *zchen wiz*.
- Diarrhoea = ныбажэ; *nibazhe*.
- Green-sickness = фэншэуз; *fenshewiz*.
- Influenza and catarrh = пыхусыху, псчэIэпкълъэпкъ уз; *pixwsixw, ps-che'epqlhepq wiz*.
- Leprosy = уэшын; *weshin*.
- Malaria = техьэгъуз; *teiheghwe* (the term is also used generically for fever).
- Measles = фэгъазэ; *feghaze*.
- Mutilation = фэбжь; *febzch*.
- Smallpox = фэрэкI; *ferech'*.
- Stomach-ache = ныбэуз; *nibewiz*.
- Typhus = хуабэуз; *xwabewiz*.